

Keskustelua

Vološinov eivät käsittele dialogisuutta kirjoittajan ja lukijan välillä vaan tekijän ja sankarin välillä. Tämän huomioni osuvuuden Laineen vahvistaa kritiikissään: »Näyttää siltä, että kumpikaan ei pidä kirjoittajan ja lukijan suhdetta tässä tapahtumassa kypsänä lingvistisenä tai metalingvistisenä ongelmana.» Muualla tuotannossaan taas Bahtin ja Vološinov ovat Laineen mukaan sivunneet tätä kysymystä, mutta kuten sanottu, eivät esittelemissäni teoksissa. Laineen kritisoimia »sisäislukijan kaltaisia tyhjiä abstraktioita» en minäkään ole kaivannut.

Myös tulkintani, että Bahtin ehkä huomaamattaan samastaa dialogisuuden polyfoniaan, perustuu vain ja ainoastaan *Dostojevskin poetiikan ongelmia* -teokseen. Laineen mukaan tulkintani osoittautuu vääräksi, jos lukee Bahtinin *Sana romaanissa* -teoksen. Siis esittelemäni teoksen pohjalta tuon samastamistulkintani vääräys ei vielä paljastu. Siksi olisinkin utelias näkemään perusteellisen selvityksen Bahtinin dialogisuuden ja polyfonian suhteista, samoin kuin ideologiaa, signaalia ja lajimuistia koskevista ajatuksista, joihin liittyvistä »sekaannustani» Laine tyytyy kritiikissään vain viijaamaan. Odotan Laineelta artikkelia Bahtinista ja kumppaneista, tervetuloa Virittäjän kirjoittajien joukkoon!

TOINI RAHTU

Luin Virittäjän¹

Virittäjä on yksi niistä suomalaisen kielentutkimuksen instituutioista, joita yksikään opiskelija tuskin onnistuu välttämään opintojensa aikana. Onhan Virittäjä ainoa säännöllisesti useamman kerran vuodessa ilmestyvä julkaisu, jossa kielentutkijoilla on

mahdollisuus julkaista pienempiä tutkimuksiaan. Ja 96:n toimintavuoden aikana onkin ehtinyt kertyä valtava määrä artikkeleita, joihin mm. peruskursseilla sitten perehdytään.

Virittäjän asema on siis periaatteessa yhä horjumaton. Aina valpas ja itsekriittinen toimitusneuvosto on kuitenkin viime vuosina havainnut huolestuttavan seikan. Virittäjän tilausmäärä on jatkuvasti pienentynyt. Erityisesti nuorin lukijakunta, opiskelijat, tuntuu hylänneen koko lehden. Kuitenkin kielentutkimus ja ylipäätään kiinnostus suomen kieltä kohtaan on vilkkaampaa kuin uusiin, ja myös opiskelemaan pyrkineiden määrä on nousussa. Niinpä lehden toimitus on terveellä tavalla tutkiskellut itseään ja päättänyt palauttaa Virittäjän menneiden vuosien kukoistukseen.

Vuoden 1992 ensimmäinen numero edustaa siis uutta ja uudistunutta Virittäjää. Muutoksia lehteen on tehty useita. Ensimmäisenä silmään pistää ulkoisen olemuksen uudistuminen. Perinteinen ja arvovaltainen likaisenkeltainen on saanut tehdä tilaa kevyään muotivärille, turkoosille. Ei välttämättä mikään huono ratkaisu. Vielä kun kaikki numerot olisivat erivärisiä, niin jopas piristäisi kirjajhyllyn harmaata ilmettä.

Toinen näkyvä muutos on artikkeleissa. Niitä on pyritty tiivistämään, jotta yhteen numeroon saataisiin useampia artikkeleita useammalta eri alalta. Myös toimitusneuvoston työ on jossain määrin muuttunut. Artikkeleiden julkaisussa on otettu käyttöön ns. referee-järjestelmä. Toimitusneuvosto arvioi lähetetyt artikkelit ja tekee niihin mahdollisia parannusehdotuksia ennen artikkelin julkaisemista. Myös itse toimitus-

¹ Tämä kirjoitus ilmestyi ensi kertaa Siulassa, Helsingin yliopiston suomen kielen opiskelijain ainejärjestön Siulan lehdessä (23. 9. 1992). Virittäjä sai kirjoittajalta luvan julkaista sen Keskustelua-osastossaan. Tarkoitus on herättää mielipiteenvaihtoa Virittäjän kehittämisen tarpeesta ja linjoista.

neuvosto on kokenut jonkinasteisen nuorennusleikkauksen. Toisaalta myös lehden kirjoittajakuntaan on pyritty saamaan suurempaa vaihtelua. Niinpä tästäkin numerosta löytyy mm. erään Siulasissa kannuksensa hankkineen perustutkintonsa loppuvaiheessa olevan opiskelijan kirjoittama kirjaesittely.

Kun lehteä sitten alkaa lukea, alkavat kuvitelmat suurista muutoksista kuitenkin vähitellen karista. Varsinaiset artikkelit ovat erittäin raskaslukuisia. Onhan kysymys tietysti tieteellisestä tekstistä, mutta yleisesti ottaen artikkeleita vaivaa tieteelle aina niin yleinen ongelma. Selkeät asiat sanotaan monimutkaisesti.

Oikeastaan yksikään artikkeleista ei ole laajemmalle lukijakunnalle suunnattu, vaan ne vaativat ainakin jonkinasteista perehtymistä artikkelin aiheeseen. Esim. lehteä lukevalle opintojensa alkuvaiheessa olevalle opiskelijalle ei artikkeleilla ole juurikaan annettavaa. Artikkelien aihepiiri on kieltämättä varsin laaja, mm. nimistöntutkimusta, etymologiaa ja viittomakielen tutkimusta. Sen sijaan kielentutkimuksen viime vuosien suosituimmat suuntaukset, kuten keskusteluanalyysi, loistavat poissaolollaan. Onhan kielentutkijoita tietenkin rajallinen määrä, eikä jokaiseen numeroon tietenkään mahdu joka alan artikkeleita, mutta olisi mukava lukea myös hieman yleisempiä artikkeleita, ja ehkä hieman ajankohtaisemmista aiheista, etenkin kun lehti nimenomaan haikailee nuorempien lukijoiden perään. Toimitusneuvoston puheenjohtaja Eero Kiviniemi kirjoittaa lehdessä, että »Virittäjän kaltainen tieteellinen aikakauslehti ei voine koskaan olla joka suhteessa kaikkien lukijoiden mielen mukainen – –». Totta, mutta nykyisellään lehti on kuitenkin ehkä hieman liian pienen joukon mielen mukainen.

Artikkelit ovat kuitenkin vain osa Virittäjää, ja muu osa lehteä onkin esim. keskiverto-opiskelijalle hieman antoisampaa luettavaa kirjaesittelyineen ja puheenvuoroineen. Erityisesti kirjaesittelyt ovat parhaimmillaan erittäin hyödyllisiä. On tietenkin mielekkäämpää lukea parin sivun kriittinen esittely kirjasta kuin yrittää kirjaa se-

laillemalla päätellä, onko se lukemisen arvoinen.

Esitellyistä kirjoista huomio kiinnittyy ensimmäisenä niiden ikään. Lähes kaikki kirjat ovat jo jokusen vuoden vanhoja, ja esim. Kieli 6 ja Kaisa Häkkisen *Mistä sanat tulevat* jo varmasti monille tuttuja. Toisaalta Kirjallisuutta-palstan tarkoitus ei olekaan uutuuskirjojen esittely, vaan merkittävien tutkimusten kriittinen referointi, ja sellaisena se täyttää tehtävänsä mainiosti. Kirjoja on myös kiitettävän monelta alalta. Sitä paitsi on paljon mielenkiintoisempaa lukea lyhyt, hyvin kirjoitettu referaatti jostain laajasta ulkomaisesta tutkimuksesta kuin johonkin suomen kielen pikkuseikkaan pureutuva artikkeli.

Lehden lopussa näyttää myös Virittäjän uusi voimakaksikko, päätoimittaja Matti Larjavaara ja toimitussihteeri Toini Rahtu, kyntensä. Erityisen mielenkiintoisia, ja toivottavasti myös keskustelua herättäviä, ovat Rahdun huomiot Virittäjän Kielemme käytäntö -palstasta ja kielenhuollon vääristyneestä tilasta. On aivan totta, että on järjetöntä käyttää energiaa pilkunhyväilyyn tai benjii-sanan suomenkielisen vastineen kehittämiseen, kun todellinen kirjoittamisen opetus on niinkin alkutekijöissään kuin se nykyisellään on. No, uuden referee-järjestelmän myötä Virittäjän toimitusneuvostolla on nyt oiva mahdollisuus opettaa suomalaisia kielentutkijoita kirjoittamaan tieteellisiä artikkeleita. Parantamisen varaa ainakin on.

Lehden loppuosan esittelyt ja lyhyet puheenvuorot tarjoavat lukijalle myös hieman toisenlaista näkökulmaa suomalaisen kielentutkimuksen kenttään. Rivien välistä taavamalla on lukija ainakin löytävinään monenlaista vipinää. Pisteliäät huomautukset kirja-arvosteluissa selvittävät tutkijoiden välisiä näkemyks- ym. erimielisyyksiä paremmin kuin mikään tieteellinen kritiikki tai tutkimustulosten kyseenalaistaminen. Kaikki ei tietenkään ole sitä miltä se näyttää, mutta artikkelien perusteella on silti hauska arvuutella tutkijoiden välisiä kilpailuja viroista tai apurahoista.

Myös kirjoittajien kirjoitustyylien tarkasteleminen on varsin mielenkiintoista. Niin

Keskustelua

eri maailmoista ovat jonkin asemansa vaikiinnuttaneen vanhemman polven tutkijan hukkuminen oman vaikeaselkoisuutensa suohon ja toisaalta nuoren, ensiaskeleitaan ottavan kirjoittajan aristelu ja tarkkaamietityt sanavalinnat, joiden tarkoituksena on vain osoittaa kyky tieteellisen tekstin kirjoittamiseen. Toisaalta juuri tällainen vaihtelevuus on yksi niitä piirteitä, jotka Virittäjän kaltaisessa lehdessä juuri kiinnostavat.

Mitä uudistuneesta Virittäjästä sitten jää käteen? Kun kysymyksessä on sentään lähes satavuotiaan lehden uudistaminen, on tietenkin mahdotonta tehdä lopullisia arvioiteja ensimmäisen numeron perusteella. Tuntuu kuitenkin, että muutokset ovat käytännössä vielä melko pieniä. Kosmeettisen

hienosäädön sijaan pitäisi pikemminkin lehden sisältöä hivenen korjata. Yleisluontoisemmat artikkelit, lyhyet kommentit ja ajankohtaisuus olisivat niitä keinoja, joilla lukijoita voisi houkutella lisää. Kun vuosikerran hinta on tuolla parin sadan paikkeilla, pitäisi myös jokaisessa numerossa olla jotain jokaista lukijaa kiinnostavaa. Viisikymmentä markkaa numerosta pelkän kannatuksen vuoksi ei ole kovin perusteltua. Opiskelijoille irtonumerohintakin on tietysti pienempi.

Muutoksen suunta on selvästikin oikea. Vauhti vain on akateemisen verkkainen. Hivenen lisää räväkkyyttä ei olisi pahitteeksi Virittäjällekään.

KIMMO SVINHUFVUD